

Digital Literacy : ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence)

โดย นางสาวปณณช ลิ้มเมธาพงศา
นักวิชาการแผนกที่ภาพถ่ายปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายและเห็นความสำคัญ การสร้างความตระหนักรู้ในการใช้อินเทอร์เน็ต
๒. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้การสร้างความปลอดภัยในการใช้อินเทอร์เน็ต รู้เท่าทันและมีความมั่นใจปลอดภัยเพื่อยกระดับวิถีชีวิตด้วยดิจิทัล

สรุปเนื้อหา

โลกดิจิทัล (Digital World) หมายถึง โลกเสมือนที่ถูกสร้างขึ้นคู่ขนานกับโลกแห่งความจริง พื้นที่ในโลกดิจิทัลถูกสร้างขึ้นจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถกำหนดพื้นที่กิจกรรมต่าง ๆ ได้เสมือนกับโลกแห่งความจริง ใช้ในการพูดคุยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สามารถใช้โซเชียลมีเดียได้ มีพื้นที่ในการซื้อขายสินค้าและธุรกรรมทางการเงิน ร้านค้าออนไลน์ หรือธนาคารออนไลน์ พื้นที่ในกิจกรรมโลกดิจิทัลนั้น จะมีเฉพาะสมาชิกที่เป็นผู้คนหรือพลเมืองดิจิทัลเท่านั้น

อัตลักษณ์ดิจิทัล (Digital Identity) หมายถึง ภาพลักษณ์และตัวตนในโลกดิจิทัล เกิดขึ้นจากข้อมูลของเรามีการเผยแพร่ในโลกออนไลน์ เป็นข้อมูลที่ทำให้ผู้อื่นจดจำเราในโลกของดิจิทัล ตั้งแต่ชื่อจริง เลขบัตรประชาชน รูปภาพ เบอร์โทรศัพท์ หรือแม้แต่เสื้อผ้าที่เราสวมใส่ถ่ายรูปลงโซเชียล รวมถึงกิจกรรมทุกกิจกรรมที่เราทำบนโลกออนไลน์ การสร้างอัตลักษณ์ดิจิทัลที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะส่งผลต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือในระยะยาว ซึ่งผลที่เกิดจากการสร้างอัตลักษณ์ดิจิทัลในเชิงบวกและเชิงลบ ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ ผลจากการสร้างอัตลักษณ์ดิจิทัลเชิงบวกและเชิงลบ

ที่มา : สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐดิจิทัล สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม (Digital Use) คือ การควบคุมการใช้เทคโนโลยีให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ไม่มากจนส่งผลเสียต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิต ซึ่งรวมถึงการใช้ชีวิตที่มีเทคโนโลยีดิจิทัลเกี่ยวข้องด้วยในทุกด้านตั้งแต่การจัดการเวลาส่วนตัวในชีวิตประจำวัน การเลือกรับชมสื่อความรู้ความบันเทิง การบริหารเวลาความสัมพันธ์กับผู้คนในชีวิต และการจัดทำทางการใช้งานเมื่อต้องอยู่กับจอเป็นเวลานาน

จึงกล่าวได้ว่าทักษะการสร้างสมดุลดิจิทัลนี้ ช่วยให้เกิดการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

การจัดการความปลอดภัยในโลกดิจิทัล (Digital Security) คือ การป้องกันและปกป้องตัวตน ข้อมูล และทรัพย์สินต่าง ๆ บนโลกออนไลน์จากการถูกโจมตี หรือการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งครอบคลุม ทั้งการใช้รหัสผ่านที่คาดเดายาก การเข้ารหัสข้อมูล และการระวังภัยจากไวรัสหรือมัลแวร์ต่าง ๆ โดยการจัดการความปลอดภัยในโลกดิจิทัล มีดังนี้

๑. การล่วงละเมิดทางไซเบอร์ (Cyber Abuse) คือ การแสดงพฤติกรรมที่เป็นอันตราย สร้างความรำคาญหรือสร้างความเสียหายให้กับผู้อื่น บนเครือข่ายออนไลน์ต่าง ๆ รูปแบบของการล่วงละเมิดทางไซเบอร์ ดังภาพที่ ๒

ภาพที่ ๒ รูปแบบของการล่วงละเมิดทางไซเบอร์

ที่มา : สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐดิจิทัล สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

๒. ภัยคุกคามทางไซเบอร์ (Cyber Threat) คือ การกระทำหรือการดำเนินการใด ๆ ผ่านการใช้ระบบสารสนเทศหรือเครือข่ายที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบข้อมูลเครือข่ายหรือข้อมูลภายใน โดยรูปแบบของภัยคุกคามทางไซเบอร์ ดังภาพที่ ๓

ภาพที่ ๓ รูปแบบของภัยคุกคามทางไซเบอร์

ที่มา : สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐดิจิทัล สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ : Digital Intelligence Quotient) คือ กลุ่มความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ ที่จะทำให้นักคนหนึ่งสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยมที่จำเป็น

ต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทักษะการใช้สื่อและการเข้าถึงคมในโลกออนไลน์ ความฉลาดทางดิจิทัลประกอบด้วย ๘ ทักษะ ดังนี้

๑. ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) ความสามารถในการสร้างสมดุลบริหารจัดการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเองไว้ให้ได้ทั้งในส่วนของโลกออนไลน์และโลกความจริง

๒. ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) การบริหารเวลากับการใช้อุปกรณ์ยุคดิจิทัล ไม่ให้เกิดความเหมาะสมจนเกิดผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมไปถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างโลกออนไลน์และโลกภายนอก

๓. ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) ความสามารถในการรับรู้และรับมือการคุกคามข่มขู่บนโลกออนไลน์ได้อย่างชาญฉลาด เพื่อป้องกันตนเองและคนรอบข้างจากการคุกคามทางโลกออนไลน์

๔. ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cyber Security Management) ความสามารถในการป้องกันข้อมูลด้วยการสร้างระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็งและป้องกันการโจรกรรมข้อมูลไม่ให้เกิดขึ้นได้

๕. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) ความสามารถในการบริหารจัดการข้อมูล โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์เพื่อป้องกันความเป็นส่วนตัวทั้งของตนเองและผู้อื่น รวมถึงตระหนักในความเท่าเทียมกันทางดิจิทัลและเคารพในสิทธิของทุกคน

๖. ทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) ความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องและข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่เป็นประโยชน์หรือข้อมูลที่เข้าข่ายอันตราย หาคำตอบให้ชัดเจนก่อนเชื่อและนำไปแชร์ต่อ

๗. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ถูกใช้งานทั้งวันในโลกออนไลน์ (Digital Footprints) การเข้าใจว่าธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ รวมไปถึงต้องเข้าใจผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อการดูแลสิ่งเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบ

๘. ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ความเห็นอกเห็นใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ มีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ตระหนักและรู้จักสิทธิความรับผิดชอบออนไลน์

ภาพที่ ๔ ๘ ทักษะ DQ ความฉลาดทางดิจิทัล

ที่มา : <https://www.dga.or.th/document-sharing/infographic/๔๙๔๒๒/>

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยสนับสนุนและยกระดับการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสมและปลอดภัย ตระหนักถึงการเผยแพร่ข้อมูลความเป็นส่วนตัวที่อาจจะก่อให้เกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์ได้ โดยสามารถแยกแยะข้อมูลที่เปิดเผยได้และข้อมูลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ รวมถึงการรู้เท่าทันการล่อลวงละเมิดทางไซเบอร์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การทำงานจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อองค์กร

ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

๑. มีความเข้าใจความหมายและเห็นความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
๒. สามารถป้องกันตนเองจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เช่น การหลอกลวงออนไลน์ (Phishing) มัลแวร์ (Malware) และการโจรกรรมข้อมูลรูปแบบต่าง ๆ
๓. มีความตระหนักในการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อลดความเสี่ยงจากการตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม (Fake News) และข้อมูลบิดเบือน
๔. เพิ่มทักษะการทำงานในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถทำงานได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

ประโยชน์ที่ได้รับต่อองค์กร

ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการให้บริการแผนที่และข้อมูลทางแผนที่ สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง และปลอดภัย ตระหนักถึงความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์และข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง รวมถึงสามารถปกป้องข้อมูลและความเป็นส่วนตัว เคารพสิทธิและความเท่าเทียมทางดิจิทัล เพื่อให้การบริการข้อมูลทางแผนที่มีความน่าเชื่อถือและปลอดภัย ตลอดจนใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร

ประโยชน์ที่ได้รับต่อสาธารณะ

ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลความรู้ที่ได้จากหลักสูตรนี้ เผยแพร่และถ่ายทอดให้แก่บุคลากรในองค์กร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างถูกต้อง รู้เท่าทันและมีความมั่นคงปลอดภัย ป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อข้อมูลของทางราชการและความเสียหายต่อภาพลักษณ์ขององค์กร

แหล่งที่มา

หลักสูตร : Digital Literacy : ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence)

บรรยายโดย : อาจารย์สุมนต์ จิรพัฒน์พร หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

สถาบัน/หน่วยงาน/ระบบ : สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐดิจิทัล สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

รูปแบบหลักสูตร : การเรียนรู้ออนไลน์ TDGA E-Learning

ช่วงเวลาการฝึกอบรม : มิถุนายน ๒๕๖๙